

kan tro det materiale, der foreligger, er der heller ikke noget, der tyder på, at sådanne lønforhøjelser fører til nævneværdige ændringer i p/w .

Også i tilfældet åben inflation undersøger B.H. betingelsen for fjernelse af inflationspresset. Han kommer til det resultat, at en fjernelse af overefterspørgselen på varemarkedet vel fører til en sænkning af ligevægtsværdien for p/w , men ikke fjerner overefterspørgselen efter faktorer. Skal dette nås, må der (gennem beskatning eller på anden måde) skabes underefterspørgsel efter varer, således at efterspørgselskurven skærer udbudskurven ved den maksimale produktion, hvorefter overefterspørgselen på begge markeder er 0.

Det forekommer mig her tydeligere end noget andet sted i bogen, at overefterspørgselen efter faktorer er bestemt af overefterspørgselen efter varer, idet denne sidste fremkalder en prisforhøjelse, der gør det fordelagtigt at efterspørge mere arbejdskraft til udvidelse af produktionen. Jeg finder derfor, at den betragtning, som det svenske konjunkturinstitut og mange andre anlægger, nemlig at vil man fjerne inflationspresset, gælder det at bestemme den af overefterspørgselen efter varer (med given rentefod) afledte overefterspørgsel efter faktorer og at reducere efterspørgselen i en sådan udstrækning, at dette sker, er rigtig. Det er m. a. o. kun, når man gennem periodeanalysen opretholder et jerntæppe mellem perioderne, at de to markeder har en selvstændig eksistens.

Derfor kan jeg heller ikke tiltræde den opfattelse, forfatteren fremsætter i slutningskapitlet, at fejlen ved den hidtidige analyse af inflationsfænomenet hovedsageligt har været, at man har betragtet efterspørgselen efter varer som en efterspørgsel efter de faktorer, der udkræves til deres produktion; jeg finder tværtimod, at dette er en langt mere frugtbar betragtningsmåde end den, B.H. anvender.

Når jeg nu til afslutning skal give en vurdering af dette arbejde, bliver det følgende.

Det drejer sig om en forfatter med en mere end almindelig analytisk evne. Den væsentlige værdi af hans værk består i det indblik, det giver i den svenske metodes brugbarhed, når den anvendes med rigoristisk konsekvens på et konkret problem. Derimod tror jeg ikke, praksis vil hente megen hjælp fra dette arbejde, og jeg tror heller ikke, det vil vise sig frugtbart som udgangspunkt for empiriske undersøgelser af værdi for forståelse af inflationsfænomenet og pengevæsenets regulering. Jeg må dog tage det forbehold, at jeg kun har ofret 3—4 mdr. på en gennemstudering af bogen, og at der er den mulighed, at jeg ikke er kommet tilbunds i forfatterens tankegang, således at en yderligere granskning kan give et mere positivt resultat. At gøre denne indsats må jeg imidlertid overlade til andre.

Det ringe personlige udbytte, jeg har fået af studiet af bogen, hindrer dog ikke, at jeg nærer beundring for forfatterens intelligens og omhyggelige analyse.

Jørgen Pedersen.

OM OBJEKTIVITET

I et forord til Robert Fuglsangs lille bog: »Befolkningsudvikling og Befolkningspolitik i Sovjetunionen« skrev jeg følgende: »Iøvrigt har det været forfatterens princip at holde fremstillingen fri for formodninger eller følelsesmæssige tilkendegivelser, og denne bestræbelse er -- forekommer det mig -- lykkedes fuldt ud.«

kan tro det materiale, der foreligger, er der heller ikke noget, der tyder på, at sådanne lønforhøjelser fører til nævneværdige ændringer i p/w .

Også i tilfældet åben inflation undersøger B.H. betingelsen for fjernelse af inflationspresset. Han kommer til det resultat, at en fjernelse af overefterspørgselen på varemarkedet vel fører til en sænkning af ligevægtsværdien for p/w , men ikke fjerner overefterspørgselen efter faktorer. Skal dette nås, må der (gennem beskatning eller på anden måde) skabes underefterspørgsel efter varer, således at efterspørgselskurven skærer udbudskurven ved den maksimale produktion, hvorefter overefterspørgselen på begge markeder er 0.

Det forekommer mig her tydeligere end noget andet sted i bogen, at overefterspørgselen efter faktorer er bestemt af overefterspørgselen efter varer, idet denne sidste fremkalder en prisforhøjelse, der gør det fordelagtigt at efterspørge mere arbejdskraft til udvidelse af produktionen. Jeg finder derfor, at den betragtning, som det svenske konjunkturinstitut og mange andre anlægger, nemlig at vil man fjerne inflationspresset, gælder det at bestemme den af overefterspørgselen efter varer (med given rentefod) afledte overefterspørgsel efter faktorer og at reducere efterspørgselen i en sådan udstrækning, at dette sker, er rigtig. Det er m. a. o. kun, når man gennem periodeanalysen opretholder et jerntæppe mellem perioderne, at de to markeder har en selvstændig eksistens.

Derfor kan jeg heller ikke tiltræde den opfattelse, forfatteren fremsætter i slutningskapitlet, at fejlen ved den hidtidige analyse af inflationsfænomenet hovedsageligt har været, at man har betragtet efterspørgselen efter varer som en efterspørgsel efter de faktorer, der udkræves til deres produktion; jeg finder tværtimod, at dette er en langt mere frugtbar betragtningssåde end den, B.H. anvender.

Når jeg nu til afslutning skal give en vurdering af dette arbejde, bliver det følgende.

Det drejer sig om en forfatter med en mere end almindelig analytisk evne. Den væsentlige værdi af hans værk består i det indblik, det giver i den svenske metodes brugbarhed, når den anvendes med rigoristisk konsekvens på et konkret problem. Derimod tror jeg ikke, praksis vil hente megen hjælp fra dette arbejde, og jeg tror heller ikke, det vil vise sig frugtbart som udgangspunkt for empiriske undersøgelser af værdi for forståelse af inflationsfænomenet og pengevæsenets regulering. Jeg må dog tage det forbehold, at jeg kun har ofret 3—4 mdr. på en gennemstudering af bogen, og at der er den mulighed, at jeg ikke er kommet tilbunds i forfatterens tankegang, således at en yderligere granskning kan give et mere positivt resultat. At gøre denne indsats må jeg imidlertid overlade til andre.

Det ringe personlige udbytte, jeg har fået af studiet af bogen, hindrer dog ikke, at jeg nærer beundring for forfatterens intelligens og omhyggelige analyse.

Jørgen Pedersen.

OM OBJEKTIVITET

I et forord til Robert Fuglsangs lille bog: »Befolkningsudvikling og Befolkningspolitik i Sovjetunionen« skrev jeg følgende: »Iøvrigt har det været forfatterens princip at holde fremstillingen fri for formodninger eller følelsesmæssige tilkendegivelser, og denne bestræbelse er -- forekommer det mig -- lykkedes fuldt ud.«

Denne bemærkning har givet Niels Banke anledning til i en anmeldelse her i tidsskriftet at udtale formodninger om, at jeg skulle være andre forestillinger om upartiskhed end dem, der er gængs her i landet.

Han mener nemlig at kunne påvise, at Fuglsangs fremstilling på flere steder er tendentiøs. På side 15 nævner forfatteren, at bolsjevikkerne straks efter deres magtovertagelse nationaliserede praktisk talt hele industrien, stort som småt, og at følgen blev, at industriproduktionen i 1920 var sunket til 1/5 af produktionen i 1913. På den følgende side nævnes i få linjer, at der efter N.E.P.-systemets indførelse i 1921 skete en afgørende vending i produktionen til det bedre. Dette anser Niels Banke for tendentiøs fremstilling.

Da formålet med bogen ikke er at analysere det økonomiske forløb, men befolkningsforholdene, og de økonomiske forhold derfor kun omtales, for så vidt de har haft afgørende indflydelse på befolkningens udvikling, skal det indrømmes, at det havde været tilstrækkeligt at nævne den simple kendsgerning, at det økonomiske liv omkring 1920 var gået i opløsning, uden at komme ind på årsagen hertil. Ikke desto mindre vil jeg hævde, at det, der står om disse årsager, giver det rigtige billede af forholdene.

Niels Banke mener, at det tendentiøse ligger i, at borger- og interventionskrigen ikke er anført som en årsag til den økonomiske opløsning; men jeg vil påstå, at hvis man havde gjort det som led i nogle få bemærkninger om årsagen til misæren, ville det have været misvisende, da indførelsen af kommunismen så afgørende var den dominerende faktor i forløbet. Det kan også anføres, at en forfatter som Alexander Baykov, der anses som sovjetvenlig, anfører ganske de samme fakta uden at nævne et ord om krigen, jævnfør Baykov: »The Development of the Soviet Economic System«, side 2—8.

Som yderligere autoritet for rigtigheden af Fuglsangs diagnose kan anføres følgende udtalelse af Lenin ved kommunistpartiets 10. kongres i marts 1921:

»We are living in such conditions of impoverishment and ruin, of overstrain and exhaustion of the principal productive forces of the peasants and the workers, that for a time everything must be subordinated to this fundamental consideration — at all costs to increase the quantity of goods On the economic front, in our attempt to pass over to Communism, we had suffered, by the spring of 1921, a more serious defeat than any previously inflicted on us by Kolchak, Denikin or Pilsudsky. Compulsory requisition in the villages and the direct Communist approach to the problems of reconstruction in towns — this was the policy which interfered with the growth of the productive capacity of the country and proved to be the main cause of a profound economic and political crisis which confronted us in the spring of 1921 (famine, peasant uprisings in a number of places and the Kronstadt insurrection). The new economic policy means the substitution of a food tax for requisitioning, it means a transition to the restoration of capitalism in no small degree. In what degree we do not know The fundamental question, from the point of view of strategy, is, who will the sooner take advantage of this new situation? Who will win? The capitalist whom we are now letting in through the door or even through several doors which we ourselves ignore and which will open independently of us and against us? Or the proletarian sovereign power?«¹⁾

¹⁾ Lenin, Collected Works, vol. XVIII, pt. I, pp. 67, 343, 344. Her citeret efter Baykov, s. 48.

Når Banke derefter kritiserer, at N.E.P.-politikken angives at være årsagen til den ganske hastige genrejsning i det økonomiske liv i årene efter 1921, er også denne kritik uberettiget. Vi ser af Lenins udtalelse, at meningen med N.E.P.-politikken netop var at opnå denne genrejsning, og at den efter hans mening ikke kunne ske på nogen anden måde.

Videre hedder det i anmeldelsen: »Det er heller ikke objektivt på et så centralt punkt som levnedsmiddelforsyningen at holde sig til Colin Clark, der kommer til, at den russiske levnedsmiddelforsyning i 1937 var mindre end i 1913«.

Her svigter kritikerens objektivitet — i hvert fald efter min opfattelse af dette begrebs betydning; thi Robert Fuglsang holder sig ikke, som det hedder i anmeldelsen, til Colin Clark, men begynder sin skildring med at gengive kornhøst og husdyrhold, oplysninger, der hidrører fra russiske kilder og er tilgængelig for enhver i den offentlige internationale statistik. Først derefter refereres Colin Clarks beregninger af forbruget af nogle vigtige levnedsmidler, som derefter sammenlignes med forbruget i England, samt en beregning af dette forbrug udtrykt i engelske detailpriser i 1934. Da de mængdetal, Colin Clark bygger på, hidrører fra officielle russiske kilder, kan der ikke godt være tale om nogen tendens. Den kritik, som lejlighedsvis er rejst mod Colin Clark, der dog så vidt mig bekendt aldrig er beskyldt for at være tendentøs, rammer i hovedsagen de langt mere vidtgående beregninger, som findes i hans bog. At gå ind på en sådan kritik i denne forbindelse ville snarere have bidraget til at forfalske billedet af levnedsmiddelsituationen i Rusland end til at gøre det klarere.

Jørgen Pedersen.

EN BEKLAGELSE

I sidste nr. af tidsskriftet har Bent Hansen skrevet en anmeldelse af Hans Brems' bog »Reklame, købelyst og købeevne«. Anmeldelsen har fået en uheldig form, der kunde virke fornærmende, og redaktionen har i den anledning modtaget henvendelser fra Dansk Reklameforbund og fra andre sider.

Redaktionsudvalget og bestyrelsen skal herved udtale, at man beklager, at anmeldelsen er blevet optaget i tidsskriftet i en form og tone, der har givet anledning til de skete henvendelser.

Redaktøren har ikke ment at kunne tiltræde ovenstående. Efter hans opfattelse forekommer der i anmeldelsens første og sidste afsnit enkelte udtryk og vendinger, som hellere burde være undgået, men han har ikke fundet, at de ligger uden for den margin, som må indrømmes. Han har derfor ment, at den naturlige reaktion ville være, at klagerne i diskussionsindlæg i tidsskriftet tager til genmæle mod anmeldelsen. Da han ikke har kunnet gennemføre dette synspunkt, har han ment at måtte fratræde redaktionen af tidsskriftet.